

ZA ČO VLASTNE PLATÍME A AKO PLATIŤ MENEJ ZA ODPAD?

Vážení čitatelia,

v súvislosti s legislatívnymi zmenami v oblasti odpadového hospodárstva by sme Vás chceli informovať o situácii na trhu s odpadmi a pomôcť pochopiť základné princípy, ktoré sú súčasťou života každého jedného z nás.

Keďže v minulosti sa vzdelávaníu obyvateľstva v oblasti odpadov nevenoval dostatočný priestor, rozhodli sme sa priniesť niekoľko základných príkladov fungovania priamo k Vám, aby si každý jeden z nás uvedomil svoj veľký význam v spoločnosti, ako aj to, že svojimi každodennými rozhodnutiami a zvykmi dokáže každý jedinec ovplyvniť výšku rozpočtu svojho mesta či obce v oblasti odpadového hospodárstva a tým priamo či nepriamo ušetriť prostriedky v rozpočte samosprávy na iné rozvojové aktivity, ako napr. budovanie ciest, chodníkov či detských ihrísk, ktoré častokrát ostávajú v tieni bežných výdavkov rozpočtov samospráv, ktoré sú vykrývané a dotované kvôli nízkej uvedomelosti a spoločenskému citeniu zodpovednosti občanov v celom systéme financovania samospráv. Verím, že táto krátka brožúra z našej dielne pomôže každému čitateľovi uvedomiť si jednoduché, no zároveň veľmi dôležité spojitosti medzi tromi úrovňami, a to: predchádzanie vzniku odpadu, šetrenie prostriedkov v rozpočte samosprávy a zníženie nárokov na životné prostredie.

Spolu dokážeme meniť svoje zvyky, učiť mladšie generácie cítiť dôležitosť rozhodnutí každého jednotlivca v celej spoločnosti a chrániť si to najcennejšie – život jednotlivcov a životné prostredie.

Ing. Ladislav Šalamon
riaditeľ spoločnosti Brantner Gemer

Z čoho sa skladá cena za odpad, ktorú platím ako občan obci?

Obrázok porovnáva zloženie miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ako aj účel jeho použitia pred rokom 2018 a po roku 2018. Prvý graf ukazuje, že do roku 2018 platilo, že poplatok vyberaný od občanov samospráva platila zberovým spoločnostiam najmä za službu odvozu a likvidácie odpadu a malá časť celej sumy smerovala do tzv. „zákonného poplatku“ alebo, inak povedané, daní za skládkovanie, ktorá až do roku 2018 bola zákonom stanovená jednotne vo výške 4,98 € za každú tonu odpadu uloženú na skládke odpadov. Za účelom motivácie občanov znížiť produkciu komunálneho odpadu bol zákonom od roku 2019 zavedený tzv. motivačný systém, na základe ktorého zákonný poplatok za každú tonu komunálneho odpadu každým rokom rastie skokovo, čo malo každého z nás nútiť produkovať stále menej a menej komunálneho odpadu a viac sa zamerať na triedenie odpadu, nakoľko triedený zber (plasty, papier, sklo) už od roku 2016 neplatia občania prostredníctvom uvedených poplatkov, ale funguje tzv. rozšírená zodpovednosť výrobcov, ktorú zastrešujú tzv. OZV – organizácie zodpovednosti výrobcov a tie získavajú a prerozdeľujú prostriedky na zber uvedených druhov odpadov. Prax ukazuje, že zníženie produkcie komunálneho odpadu nenastalo a triedený odpad rastie iba pomalým tempom oproti nárastu produkcie komunálneho odpadu, ktorý s vývojom spoločnosti stále narastá.

Obrázok 1 Skladba miestneho poplatku za komunálny a drobný stavebný odpad do roku 2018 a vývoj v nasledujúcich rokoch.

Nasledujúca tabuľka zachytáva vývoj zákonného poplatku za komunálny odpad za obdobie 2019 až 2021.

Pořadka	Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu x [%]	Sadzba za príslušný rok v eurách. € ¹		
		2019	2020	2021 a nasledujúce roky
1	x < 10	17 €	26 €	33 €
2	10 < x < 20	12 €	24 €	30 €
3	20 < x < 30	10 €	22 €	27 €
4	30 < x < 40	8 €	13 €	22 €
5	40 < x < 50	7 €	12 €	18 €
6	50 < x < 60	7 €	11 €	15 €
7	x > 60	7 €	8 €	13 €

Tabuľka zákonných poplatkov od roku 2019

Jednoducho povedané, kto viac triedi, ten platí nižšiu daň za skládkovanie, ktorú je zberová spoločnosť povinná odvádzať do environmentálneho fondu. Ak chceme platiť menej za odpad, musíme dbať na kvalitu triedenia odpadu.

Druhý obrázok obsahuje vývoj ceny za odpad v budúcnosti, s najväčšou pravdepodobnosťou od roku 2021, keď okrem toho, že ceny sa vyvíjajú v čase, zákonom stanovenou povinnosťou opäť bude to, že odpad smerujúci na skládku odpadov bude musieť prejsť tzv. mechanicko-biologickým spracovaním = pretriedením a až následne zvyšok odpadu bude môcť byť uložený na skládke odpadov. Toto pretriedenie si vyžiada ďalšie investície do novej technológie a techniky a tým sa celá služba a kolobeh odpadu predraží. Aj tu je základným cieľom, aby sme produkovali čo najmenej odpadu a aby sme čo najmenej odpadu smerovali na skládku odpadov.

Ako unesú naše peňaženky všetky tieto skutočnosti?

Aby sme tento vývoj dokázali ako spoločnosť ustáť a nedoplatili na to najviac naše peňaženky, musí sa každý jeden človek zamerať na nasledujúce body.

- Triediť, triediť a ešte raz triediť** – papier, plasty, sklo, kovy, tetrapaky – rozhoduje KVALITA, nestačí iba vhodiť príslušný odpad do nádoby inej farby, za ktoré ako občania ani samosprávy neplatíme, no v prípade, že netriedíme kvalite, tak OZV v spolupráci so zberovou spoločnosťou nám môžu dať uhradiť tento zber, ak sú triedené zložky špinavé a nie je možné ich recyklovať. Preto je dôležité dbať na to, že ak je to pre nás „zadarmo“, musíme všetci priložiť ruku k dielu tým, že odpad budeme triediť poctivo.
- Zavedenie zberu BIO odpadu** – zelená zložka častokrát stále končí v našich čiernych kontajneroch a podľa skúsenosti až 45% čiernej nádoby obsahuje BIO zložku, z ktorej je možné vytvárať kvalitný kompost. Preto obce, ktoré stále nemajú zavedený zber BIO odpadu samostatne, mali by sa nad touto možnosťou zamýšľať, nakoľko od roku 2021 nám zákon prikazuje túto zložku zbierať samostatne z hnedých nádob, a to bez akýchkoľvek výnimiek.
- Osveta medzi obyvateľmi** – úlohou a zodpovednosťou všetkých subjektov v celom odpadovom hospodárstve musí byť vzdelávanie obyvateľov, ktorému sa doteraz venovalo málo pozornosti. Je to práve každý jedinec, ktorý môže pomôcť predchádzať vzniku odpadu, zvyšovať kvalitu a množstvo triedeného odpadu a správne nakladať aj s BIO zložkou.

PRÍKLAD ako reálne ušetríť financie pre samosprávu

Pre účely príkladu si predstavme mesto s veľkosťou populácie 28 000 obyvateľov a ročnou produkciou 6500 ton odpadu vrátane všetkých zložiek. Ročne obyvatelia dokážu spolu vyseparovať 1300 ton papiera, plastov, skla a iných triedených zložiek odpadu, čo predstavuje 20% miery triedenia (1300/6500). Z uvedeného vyplýva, že sú na hranici s mierou triedenia, pre rok 2020 teda patria do 2. skupiny triedenia a za každú tonu odpadu uloženého na skládke odpadov zaplatia daň za skládkovanie (zákonný poplatok) vo výške 24 €.

Majme 2 scenáre, a to prvý scenár: v meste nie je zavedený samostatný zber biologicky rozložiteľného odpadu (bioodpad) a druhý scenár: občania okrem triedenia papiera, plastov, skla a ostatných ešte osobitne triedia bioodpad, ktorý sa aj samostatne zbiera z hnedých nádob.

	Bez triedenia bioodpadu	S triedením bioodpadu
Celkové množstvo vytvoreného odpadu	6 500 t	6 500 t
Triedený bioodpad (45 %)	0 t	2 925 t
Triedený odpad z celkového množstva	20 % (1 300 t)	20 % (1 300 t)
Na skládke skončí	5 200 t	2 275 t
Miera triedenia	20 %	65 %

V prvom prípade po odrátaní ton, ktoré dokážu obyvatelia vyseparovať, ostáva uložiť na skládke odpadov 5200 ton. Ak predpokladáme, že bioodpad predstavuje až 45% z komunálneho odpadu, t. j. 2925 ton, a ostatné vytriedené zložky rovnako predstavujú 1300 ton, ostane uložiť na skládke odpadu len 2275 ton (6500 - 2925 - 1300). Pri tomto scenári obec dosahuje mieru separácie až skvelých 65% a v tomto prípade by daň za skládkovanie predstavovala iba 8 € za každú tonu uloženú na skládke (viď. Tabuľku zákonných poplatkov na strane 4).

Z pohľadu rozpočtu mesta by to vyzeralo nasledovne pri predpoklade, že mesto platí za

uskladnenie každej jednej tony na skládke odpadu spoločnosti, ktorá prevádzkuje skládku odpadu, 50 € za každú tonu:

	Bez triedenia bioodpadu	S triedením bioodpadu
Na skládke skončí	5 200 t	2 275 t
Poplatok za uskladnenie tony odpadu	50 €	50 €
Miera triedenia	20 %	65 %
Zákonný poplatok za tonu (rok 2020)	24 €	8 €
Cena za skládkovanie	384 800 €	131 950 €
Ušetréné vďaka triedeniu bioodpadu		252 450 €

V prvom prípade, kedy na skládke skončí až 5200 ton odpadu, zaplatí mesto spolu vrátane dane za skládkovanie až 384 800 € za rok (5200 * 50 + 5200 * 24). V druhom prípade, ak existuje zber bioodpadu samostatne, obec zaplatí 131 950 € za likvidáciu odpadu (2275 * 50 + 2275 * 8). Rozdiel predstavuje až 252 450 € medzi prvým a druhým mestom, ktoré môže mesto použiť na budovanie infraštruktúry v meste.

Uvedený príklad bol prevzatý z nasledujúceho zdroja: <https://www.odpady-portal.sk/Dokument/105423/je-mozne-usetrit-za-likvidaciou-odpadu-pozrite-si-priklad.aspx>

Na súhrnnú ilustráciu celého prípadu je ešte potrebné poukázať, že každý občan mesta 1 zaplatí 13,74 € za tonu a v meste 2 iba 4,71 € za tonu. Zároveň platí, že v meste 1 je cena odpadu takmer 0,06 € za každé vyprodukované kilo a v meste 2 je to iba niečo viac ako 0,02 € za každé kilo odpadu.

Položka rozpočtu obce	Bez triedenia BIO odpadu	S triedením bioodpadu
SPOLU VÝDAVKY	384 800 €	131 950 €
OBCE		
EUR/obyvateľ	13,74 €	4,71 €
EUR/kg	0,0592 €	0,0203 €

Príklad nám ukazuje, že je dôležité zaoberať sa otázkou, ako môžeme aj ja prispieť už dnes k zníženiu platieb za odpad, a takisto nám dáva jasný návod ako začať.

Každý z nás by si pri nasledujúcej platbe za miestny poplatok za komunálny odpad a drobný stavebný odpad mal spomenúť na to, čo urobil pre to, aby rast tohto poplatku spomalil a zanechal ho na udržateľnej úrovni. Príklad aj prax ukazuje, že každý z nás by si pri najbližšom výbere správnej nádoby mal uvedomiť, že za odpad hodený do čiernej nádoby zvyčajne spolu vrátane jej odvozu, uloženia a daní za skládkovanie zaplatí medzi 0,10 až 0,20 € za každé odhodené kilo, pričom pri správnom triedení odpadu minimálne medzi modrý, žltý a zelený kontajner nezaplatí ani 1 cent. Za správne hodený odpad do hneď nádoby zaplatí každý občan zvyčajne od 0,05 do 0,10 € za každý odvezený a zhodnotený kilogram.

Heslom *Spolu to dokážeme* povzbudzujeme každého jedného z Vás šíriť túto myšlienku ďalej tak, aby sme ako spoločnosť mohli napredovať aj v oblasti nakladania s odpadmi a v nadväznosti na to, aby sme dokázali využívať ušetréné prostriedky na rozvoj našich miest a regiónov. Nebojme sa o odpade rozprávať s rodinou, priateľmi, susedmi či známymi a vymieňať si skúsenosti, lebo odpad vždy bol, je a aj bude súčasťou našich životov. Dôležité je, ako sa k nemu ako spoločnosť a jednotlivci postavíme.